

REISINGER ATTILA
Az utolsó vagon

Gréti, én vagyok az, Mariann, remélem, nem zavarlak. Vagy lefeküdtél már? Nem? Akkor jó! Tudom, hogy késő van, meg recseg is ez a telefon, de azért közlöm veled, hogy megjöttem az osztálytalálkozóról. Emlékszel még? Amikor legutóbb beszéltünk, megígértem, hogy felhívlak, ha hazaérek... Na, most megint itt vagyok Münchenben... Ma délután értem haza. Nem volt semmi gond, pedig kicsit féltem a hosszú úttól, hiszen Mosonmagyaróvár mégiscsak 600 kilométerre van innen... De mégsem volt annyira fárasztó, mert Linzben megálltam Aliz tántinál. Igen, mindent úgy csináltam, ahogy tanácsoltad. Az indulás előtt felhívtam a tántit, így aztán várt rám. Igen, nagyon jót beszélgettünk... Aztán tőle indultam másnap Magyarországra. Az úton nem volt nagy forgalom, tudod, Gréti, még nincs itt a turistaszézon, másrészt szeretek vezetni, így már kilenc óra után Magyarországon voltam. A férjem, Hans azt szokta mondani, hogy jó autóversenyző lett volna belőlem, mert nem félek a sebességtől. Hogy mi volt a határon? Nem volt semmi gond, nagyon kedvesek voltak, éppen csak belenéztek az útlevelembe, aztán mehettek is...

A Fekete Sas Hotelben szálltam meg, ahogy terveztem. Igen, jól éreztem magam a találkozón, bár sokan hiányoztak az osztályból... De nem ezért hívtalak ilyen későn. Az osztálytalálkozóról majd később mesélek. Most azért hívtalak... Azt akarom elmondani, hogy ma délelőtt Rajkán voltam. Igen, elmentem a szülőfalunkba... Miért csodálkozol ezen, Gréti? Miért kérdezed, hogy mi ütött belém? Nem tudom megmagyarázni, hogy miért mentem oda. Talán a fényképek miatt... Képzeld, amikor a tablóképet kerestem, kezembe akadt apa régi levele, amit még Rosenheimből küldött. Abban volt három fénykép, amit még a kitelepítéskor készített. És ahogy nézegettem azt a három fotót, elfogott valami furcsa érzés...

Minden eszembe jutott, ami huszonkét évvel ezelőtt történt. Miért csodálkozol ezen? Mondd, Gréti, emlékszel te egyáltalán azokra a fényképekre? Tudom, hogy neked is elküldte apa azokat a képeket. Na, ugye! Mégiscsak eszedbe jutott valami. Hát apánk öreg fényképezőgépre emlékszel-e? Istenem, milyen

nagy becsben tartotta azt a dobozserű, bőrtokos masinát. Még az oroszok elől is eldugta, és ide, Németországba is magával hozta.

Amikor kitelepítettek bennünket, már csak három üres kocka maradt azon a filmen, amely a gépben volt. De akkor mind a hármat elfényképezte. Azt hiszem, azért tartogatta azt a három filmkockát, hogy legyen emlékün... Már Plattingban, a lágerben laktunk, amikor előhívatta a filmet. Mind a három felvétel nagyon jól sikerült. Most már emlékszel ezekre a fotókra, igaz? Na, végre! Örülök, hogy tudod, miről beszélek... Jól emlékszel, mind a ketten kaptunk a három fényképről másolatot. Az egyik a templom előtti tömegről készült, amikor kijöttünk az utolsó miséről, és a torony előtti téren búcsúztunk el a falutól és az itt maradt rokonságtól. A második fotó a községháza előtti kocsisorról készült, amikor a fogatok elindultak Hegyeshalom felé. Pedig akkor már reménykedtünk, hogy nem lesz az egészsből semmi, mert a Szigetközből kirendelt fogatosok nem vállalták ezt a kegyetlen fuvar, és visszamentek a falujukba. De a hatóság mégiscsak szerzett szekereket, és összeállt a kocsikaraván.

Hát a harmadik képre emlékszel? Igen, jól mondd, Hegyeshalomban készült: ott állunk a vasúti rámpán, és várjuk, hogy a vonathoz kapcsolják az utolsó vagon. Már indítani akarták a vonatot, de mi nem fértünk föl rá, mert a szerelvény megtelt hegyeshalmi meg oroszvári kitelepítettekkel, és még odahozták a mosonszolnoki sváb gettóból visszamaradtakat is. Ezért kellett még egy vagon. Emlékszel, Gréti, a francia katonákra? Ők kísérték Magyarországra a francia fogságból hazatért katonákat, leventéket, és a kitelepítettek vonatával tértek vissza Németországba. Nahát, amikor a vagonat vártuk, akkor fényképezett le bennünket az édesapánk.

Ez a legszomorúbb fotó: ott ácsorgunk a bőröndjeink és a zsákjaink mellett. Valamennyien rajta vagyunk a képen. Legelől édesanyánk áll, mellette vagyunk mi, lányok, kicsit hátrébb Misi bácsi, apa öccse ül a kopott katonaládáján.

Csak Cézár kutyánk maradt le a képről... Már beszálltunk a vagonba, amikor a vonat mellé ért. Pedig apa bezárta a hátsó udvarba, de valahogy kiszabadulhatott, és a szekerek nyomát követve utánunk jött. Be akart ugrani mellénk a vagonba, de nem engedték... Istenem, hogy sírtam, amikor elindult a vonat, és Cézár ugatva futott utánunk a sínek mellett... Tessék? Csodálkozol, hogy ilyen jól emlékszem? Biztos, hogy

te is emlékszel Cézárra. Ne csinálj úgy, mintha elfelejtettél volna mindent! Tavaly karácsonykor, amikor nálatok voltunk Düsseldorfban, éppen te hoztad szóba az utolsó vagont. Anya és apa is gyakran emlegette. Sokszor mondták, hogy egyszer még visszamennek Rajkára, de valahogy mindig elmaradt. Lehet, hogy igazad van abban, hogy valami mégis visszatartotta őket, mert akkor sem utaztak oda, amikor már megtehették volna, de egész életükben készültek rá. Igen, vegyük úgy, hogy én mentem Rajkára helyettük. Éppen jókor jött ez az osztálytalálkozó.

Hogy a lényegre térjek. Képzeld, Gréti, egyből a régi házunkhoz hajtottam, amikor a faluba értem. De akkor még nem álltam meg, csak lassan elhajtottam előtte. Azután végigmentem néhány másik utcán is. Minden kihalt volt. Elmentem egészen a falu végéig, azután visszafordultam a Paraszt utcára, majd bekanyarodtam a templomhoz. A templom előtt csak lépésben hajtottam el; eszembe jutott, hogy mennyire sírt itt édesanyánk, amikor az utolsó mise véget ért... Aztán befordultam abba a keskeny utcába, amelyik a zsidó temető felé vezet. Ha jól láttam a táblát, még mindig Széchenyi utcának hívják. Na, ennek az utcának a végén megálltam, legyalogoltam a kanális-hoz. Most száraz volt a medre. Emlékszel még, hogy gyerekkorunkban milyen szép folyócska volt? Nyaranta megtelt békákkal, és költés idején vadkacsákkal. Vissza tudsz még emlékezni a kanálisra? És az izraelita temetőre? Biztosan emlékszel arra a nyári délutánra, amikor kislány korunkban odáig merészkedtünk, hogy megnézzük a békákat. Én még csak óvodás voltam, te pedig akkor kezdted az iskolát... Sok év eltelt azóta, de amikor megláttam az izraelita temető omladozó téglafalát, még az a délután is eszembe jutott. Emlékszel, amikor haza akartunk menni? Hirtelen nem tudtuk, merre induljunk. És csak álltunk ott pityeregve a téglafal tövében, amikor meghallottuk a harangszót. Ugyan, Gréti, ne nevedtünk. Hiszen éppen te mondogattad sírva, hogy eltévedtünk. De aztán meghallottuk a litániára hívó harangot, és elkezdtünk futni a hang irányába. Pajták és kerítések között rohantunk, míg végül a torony alá értünk... Igen, az a harangszó még most is itt van a fülemben, és még a te nevetésed sem tudja elnyomni. Mondd, Gréti, emlékszel te erre a napra? Hogy lehet az, hogy nem akarsz erről beszélni? És mit mondanál, ha újra látnád azokat az utcákat?

Amikor visszahajtottam a régi házunk elé, kiszálltam a kocsiból, és odaálltam a vén diófa alá, ponto-

san oda, ahol apa szokta várni a hazatérő teheneket. Jól megnéztem a régi házunkat is. Képzeld, még a boltíves kaput sem festették át! És, ahogy ott állok a kihalt utcán, megütötte a fülemet távolról egy gőzmozdony füttye. Emlékszel még arra a két kicsi gőzösre, melyek Hegyeshalomból vonszolták Rajkára azt az egy szem személyvagont? Az egyiket Pulykának, a másikat Mukinak hívták... A váltónak szóló fütty most is olyan volt, mint amikor mi is Rajkán laktunk. És ahogy a távolodó vonat elhaló zakatolását hallgattam, megcsikordult mögöttem az ajtó... Egy idős asszony lépett ki a kapun. Figyelmesen megnézett, majd a Volkswagent vette szemügyre.

– Az ablakból láttam, hogy megáll itt egy autó. Kit tetszik keresni? – kérdezte, miközben vizes kezét belerörölte a moslékfoltos kötényébe. Képzelted, milyen zavarban voltam. Csak hebegtem-habogtam, végül kinyögtem, hogy nem keresek senkit, csak a házat nézem.

– Valamikor itt laktam, innen telepítettek ki bennünket a háború után – magyaráztam. Ha láttad volna, mennyire megváltozott az asszony tekintete. Elvörösödött, a vonásai megkeményedtek.

– Most mi lakunk itt. A miénk ez a ház – mondta rekedten, de éreztem, hogy ő is zavarban van. Próbáltam magyarázkodni, hogy én nem akarok semmit, csak dolgom volt Mosonmagyaróváron, és látni akartam a régi házunkat, mielőtt visszamegyek Németországba. Mondom, hogy zavarban voltam... Mindenféléről beszéltem neki. Elmondtam, hogy Münchenben élek, és a kitelepítés óta most vagyok először Magyarországon. Meséltem a családukról, meg arról, hogyan éltünk itt a háború előtt. Még téged is megemlégettelek, Gréti. Elmondtam az asszonynak, hogy van egy nővérem, aki Düsseldorfban él, és egy főiskolán tanít. Aztán arról meséltem, hogyan vészeltük át a háborút. Még azt a kis fülkét is szóba hoztam, amit apánk csinált a pincében, hogy anyánkat és bennünket ott rejtsen el az orosz katonák elől.

Amikor a pincében lefalazott rejtékhelyről beszéltem, már látszott az asszony arcán, hogy megnyugodott, és tűnődő tekintettel, figyelmesen hallgatta, mit mondok. Ekkor bemutatkoztam neki, ő pedig azt mondta, szólítsam Annus néninek. Elmondtam, hogy ők is menekültek. Somorja környékéről jöttek át Magyarországra. A szlovák partizánok elől szöktek, akik a front mögött garázdálkodtak. Elmesélte, hogy a partizánok éjszakánként belődöztek a magyarok lakta házak ablakán, és azzal fenyegetőztek, hogy a ma-

gyarokat úgy fogják móresre tanítani, hogy minden családból agyonlőnek egy embert.

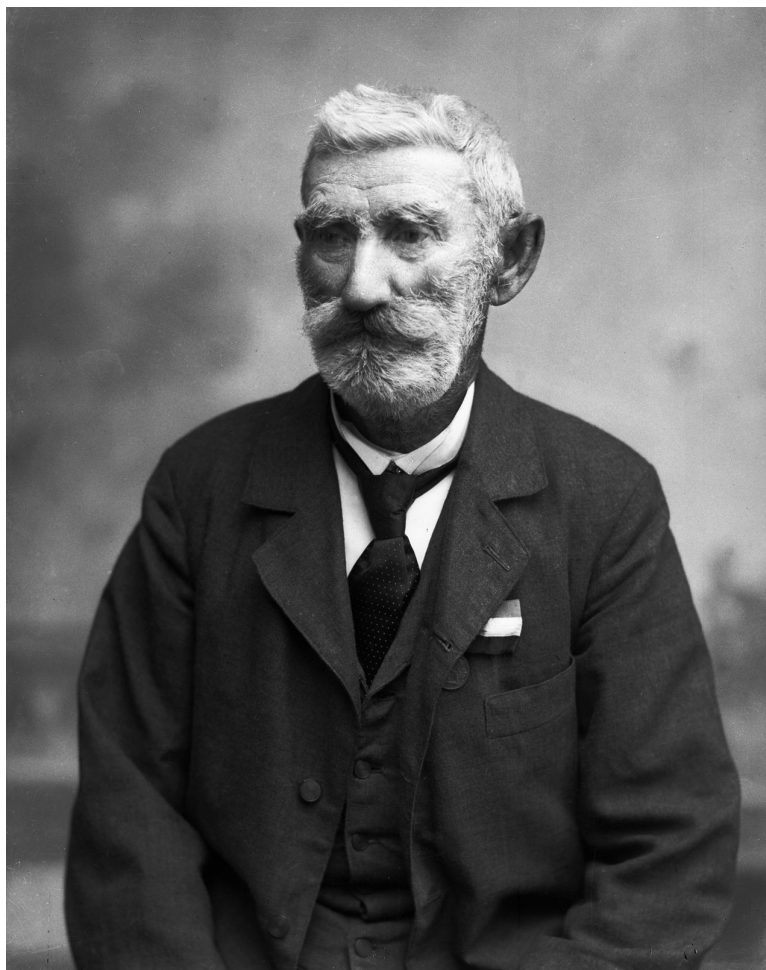
– Nem vártuk meg, hogy beváltsák a fenyegetést, inkább átkeltünk a Dunán – mondta Annus néni. – Éppen jókor jöttünk Rajkára, mert olyan házat kaptunk, ahol még nem jártak fosztogatók. Sok üresen maradt házban a padlót is feltépték, mert azt hitték, hogy a kitelepítettek ott rejtették el az értékeiket. Még olyan is volt – mesélte –, hogy a gerendákat is kifűrészelték a padláson. – Elmondta, hogy kezdetben a juttatott földön gazdálkodtak, de aztán mindent be kellett vinni a termelőszövetkezetbe, ezért most üresek az istállók.

A háznál csak baromfit és disznót tarthatnak. Minden évben két hízót vágnak, egyet maguknak, egyet meg a fiuknak, aki Mosonba nősült.

Na, a végére annyira összelegeledtünk, hogy följánlotta: körülnézhetek a házban, ha akarok, így hát újra láthattam belülről is a házunkat... Mit szólsz ehhez, Gréti? Ott álltam azok között a régi falak között, ahonnét huszonkét évvel ezelőtt eljöttünk. Megfogtam a régi rézkilincseket, kinéztem az abla-

kon, és még a terméskővel kirakott udvarra is kimentem. Képzeld, még a régi bútoraink közül is volt néhány.

Aztán az asszony kinyitotta annak a szobának az ajtaját, amelyben valamikor mi, lányok aludtunk. Emlékszel még, Gréti, arra a szobára? Ne haragudj, hogy ilyen sokat beszélek... Kíváncsi vagyok, te mit éreznél, ha újra látnád azt a szobát. Ha ott állhatnánk abban a szobában, ahol kislány korunkban annyit álmodoztunk. Ne neved! Hiába kérdezed, hogy mit vártam ettől a viszontlátástól, nem tudom megmondani. De amikor beléptem a régi szobánkba, úgy éreztem, hogy mindent visszakaptam, amit akkor elveszítettem, amikor elindult velünk a vonat... Tényleg úgy éreztem, mert körülvettek az emlékek: a régi ház illata, szobánk félhomálya, a régi hangok... És még Cézár ugatását is hallani véltem, pedig akkor hallottam utoljára, amikor a vonatunk után rohant. Ne, Gréti, ne neved! Hogy bolondokat beszélek? Kíváncsi vagyok, te mit éreznél, ha odamennél. Hogy megváltozott a hangom? Olyan a hangom, mint máskor... Nem sírok, miért sírnék...

Spitzer Lipót (1827–1909) házaló